

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

หลักสำคัญของการสอน คือการที่ผู้สอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างรวดเร็วและสิ่งที่มีนักเรียนได้เรียนรู้ตลอดจนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามจุดประสงค์ของหลักสูตรที่อยู่ในตัวผู้เรียนตลอดไป สิ่งที่จะช่วยให้การสอนบรรลุผลดังกล่าวได้ขึ้นอยู่กับ การที่ครูรู้จักเลือกใช้วิธีสอนมีเทคนิคที่ดี รู้จักจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ แบบที่จะให้นักเรียนได้เรียนตามลักษณะของเนื้อหาในบทเรียน ตามสภาพนักเรียนและสอดคล้องกับลักษณะของจุดประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ ครูจะต้องรู้จักจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสนใจ ตั้งใจที่จะเรียน การสอนแต่ละวิชาจึงมีวิธีการที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของเนื้อหาวิชาและพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับตัวเด็ก ทั้งนี้หากพิจารณาโดยส่วนรวมก็หมายถึงจุดประสงค์ของแต่ละวิชานั่นเอง ในการศึกษาพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จึงต้องพิจารณา ถึงจุดมุ่งหมายของการสอนวิชาภาษาไทยเป็นประการสำคัญ หลังจากนั้นจึงจะกำหนดหลักการสอนวิธีสอนและวิธีการอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

กิตติยวดี บุญชื้อ (ใน สมิตร์ คุณานุกร บรรณาธิการ 2520 : 76-78) กล่าวถึงกลุ่มทักษะภาษาไทย ในหลักสูตรประถมศึกษา 2521 สรุปความได้ว่า "แม้ว่าหลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ตาม การสอนภาษาไทยก็คงเน้น การพัฒนาทักษะ การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ซึ่งการสอนทักษะทั้ง 4 ประการนั้นจะต้องผ่านกระบวนการคิด และการฝึกทักษะไม่จำเป็นต้องฝึกพร้อมกันในเวลาเดียวกัน อาจแบ่งฝึกเป็นคู่ ๆ ตามวุฒิภาวะของผู้เรียนก็ได้" ซึ่งคำกล่าวนี้เน้นถึงวัตถุประสงค์ของการสอนภาษาไทยในชั้นประถมให้นักเรียนได้คิดอย่างมีระบบหรือรู้จักคิดนอกจากการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ตรงกับจุดประสงค์ของการสอนภาษาไทยที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 1) ดังนี้

1. ให้มีพัฒนาการทางภาษา ในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน
2. ให้มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา
3. ให้สามารถใช้ภาษาติดต่อ ทั้งรับฟังและถ่ายทอดความรู้ที่นึกคิดอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผล
4. ให้เข้าใจและสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
5. ให้มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม จากหนังสือ สื่อมวลชนและแหล่งความรู้ต่าง ๆ
6. ให้สามารถใช้ผลจากการเรียนวิชาภาษาไทยมาช่วยในการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลการโฆษณาชวนเชื่อใด ๆ
7. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาและวรรณคดีในแง่ที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ และในแง่ที่สร้างเสริมความมั่งคั่งงามในชีวิต

จากจุดประสงค์ของการสอนภาษาไทยที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาต้องสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ทักษะคติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา คิดตัดสินใจ รู้จักค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตลอดจนสื่อความหมายทางภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง สิ่งเหล่านี้จะเกิดกับตัวเด็กได้นั้นต้องอาศัยการฝึกฝนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในทางที่ดีและมีวิธีการที่จะให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ภาษาในหลายรูปแบบ จึงจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลได้

กรมสามัญศึกษา(2521 :53-54) กล่าวถึงบทบาทผู้เรียนและผู้สอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตามหลักสูตร 2521 ไว้ว่า

1. การเตรียมความพร้อมในการเรียนภาษาสำหรับเด็กระยะแรกเรียนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมและประสบการณ์ เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมทุกด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน คิดและสังเกต โดยต้องเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ทักษะ
2. ผู้สอนต้องคำนึงว่า การใช้ภาษาในชีวิตของคนเรานั้น ส่วนใหญ่ย่อมสัมพันธ์กันทั้ง ฟัง พูด อ่าน เขียน ดังนั้นในการสอนภาษาไทยจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนให้ผู้เรียนเรียนรู้และฝึกฝนทักษะทั้งสี่ด้านอย่างสัมพันธ์กัน อาจจะไม่แยกฝึกเฉพาะบางทักษะในบางครั้งตามความจำเป็น
3. จุดประสงค์สำคัญในการสอนภาษาไทยนั้น มุ่งให้ผู้เรียนใช้ภาษากลางอันเป็นการแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติได้ถูกต้อง และได้รับประโยชน์ในชีวิตจากการเรียนภาษาอย่างแท้จริง ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนหรือสื่อการเรียนควรให้สอดคล้องกับการใช้ภาษา

ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนที่ใช้ภาษาถิ่นก็ควรจะได้เรียนรู้ภาษาในชีวิตประจำวันส่วนหนึ่งของตน

4. แนวคิดใหม่ ๆ ในเรื่องการเรียนการสอนมุ่งที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองให้มากที่สุด ฉะนั้นผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอก ผู้สอน ผู้กำหนด มาเป็นผู้จัดกิจกรรมและเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและคอยช่วยเหลือแนะนำเท่าที่จำเป็น

5. ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักหาเหตุผลและรู้จักตัดสินใจ โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือคอย ๆ ปลูกฝังไปที่ละน้อยด้วยการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนสามารถคิดเอง ตัดใจเองได้อย่างถูกต้อง มั่นคงและมีวิจารณญาณพอสมควรด้วย

6. ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นอันมากจึงใช้ไดคล่องแคล่ว และใคร่ความสำเร็จในการใช้ภาษาตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สอนอาจใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการฝึกฝน ใช้เวลาในการฝึกฝนให้เหมาะสม ไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย โดยให้สัมพันธ์กับปัญหาการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วย

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนภาษาไทยที่ทันสมัย ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและประสบการณ์ทางภาษาให้มาก และกิจกรรมนั้นต้องสอดคล้องกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของนักเรียน ครูเป็นเพียงผู้เตรียมสื่อการเรียนการสอนและคอยช่วยเหลือแนะนำเท่าที่จำเป็น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 16) ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์เป็นแนวในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กับความคิดและการใช้ภาษา โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกันและสัมพันธ์กับการใช้ภาษาในชีวิตของผู้เรียนด้วย
2. ฝึกให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ได้เรียนมา เป็นเครื่องมือเรียนรู้และความรู้ใหม่ทางภาษา ผู้สอนควรเป็นผู้คอยแนะนำชี้ทางให้
3. ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ โดยใช้สื่อการเรียน ตัวอย่างที่ชัดเจน และฝึกฝนการใช้ภาษาตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดีกว่าการให้ท่องจำ
4. ให้ฝึกฝนอยู่เสมอ โดยจัดกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่น่าสนใจและสนุกสนาน
5. ฝึกผู้เรียนให้เป็นคนช่างสังเกตภาษาไทยที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น ในหนังสือและสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบให้ความคิดกว้างขวางขึ้น
6. สร้างเจตคติที่ดีและถูกต้องในการเรียนภาษาไทยและวรรณคดีให้แก่ผู้เรียน โดยฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยชอบสังเกตเกี่ยวกับภาษา เช่น การใช้ภาษาในลักษณะต่าง ๆ บทหรือกรอนที่ไพเราะ สุภาษิต สุภาษิต ภาษา ฯลฯ
7. เมื่อผู้เรียนมีข้อบกพร่อง ต้องสำรวจจุดบกพร่องที่แท้จริงเพื่อคิดสอนซ่อมเสริมให้ถูกต้องและเหมาะสม

8. ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างที่ดีทางภาษา เพราะการเรียนภาษาวิธีหนึ่ง เรียนด้วยการเลียนแบบ ผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีทางภาษาให้แก่ผู้เรียน และมีลักษณะนิสัยที่เอื้ออำนวยต่อการสอนภาษาให้ได้ดี เช่น พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ช่างคิด ช่างสังเกต จดจำสิ่งที่จะนำไปเป็นตัวอย่างทางภาษาให้แก่ผู้เรียน

9. ต้องประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนทุกระยะ ฝึกให้นักเรียนรู้จักประเมินความก้าวหน้าของตนเองด้วย

จะเห็นได้ว่านอกจากจะจัดการเรียนการสอนภาษาไทยด้วยกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นที่น่าสนใจสนุกสนาน ผู้เรียนได้ฝึกคิด สังเกตจากกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจนคล่องแคล่วไม่ใช้ท่องให้จำแต่ฝึกการใช้ภาษาให้จำได้ นอกจากนั้นครูต้องเป็นตัวอย่างในการใช้ภาษาแก่นักเรียน นำประสบการณ์หรือข้อสังเกตทางภาษาที่พอเป็นตัวอย่างมาให้นักเรียนได้ศึกษาเป็นประจำ กิจกรรมที่ฝึกนักเรียนต้องเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการใช้ภาษาของนักเรียนในชีวิตประจำวัน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522) ได้เสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในคู่มือการสอนวิชาภาษาไทยเล่ม 1 และ เล่ม 2 พอสรุปหัวข้อเรื่อง ของกิจกรรมแบ่งตามการฝึกทักษะทั้ง 4 ใต้งี้ คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอน การฟัง ได้แก่
  - ฟังเรื่องจากประสบการณ์ของครูหรือนักเรียน
  - ฟังนิทาน
  - ฟังบรรยาย ฟังเพลง
  - ฟังคำอธิบาย คำชี้แจง
  - ฟังคำคล่องจอง
  - ฟังคำถาม ปริศนา คำทาย
  - ฟังคำขวัญ คำเตือนใจ
  - ฟังข่าว เหตุการณ์
  - ฟังคำบอกเล่า
  - ฟังคำสั่ง เพื่อปฏิบัติตาม

2. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน การพูด ใดแก่

การสนทนา ซักถาม

การอภิปรายแสดงความคิดเห็น

การแสดงบทบาทสมมติ

การเล่นปริศนาคำทาย

การเล่นเกมการพูดต่าง ๆ เช่น เกมกระซิบ เป็นต้น

การพูดคำคล้องจอง บทร่ายกรอง

เล่าเรื่องจากประสบการณ์ พูดแนะนำสิ่งที่ตนเองรู้จัก

บรรยายภาพหรือเล่าเรื่องจากภาพ

พูดตามจินตนาการ หรือจากสถานการณ์

พูดคำขวัญ ขอเตือนใจ

พูดหรือเล่าเรื่องที่ได้อ่านหรือไ้ฟัง

3. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน การอ่าน ใดแก่

อ่านออกเสียง คำใหม่ หรือประโยค ข้อความ ในหนังสือเรียน

อ่านในใจ

อ่านแบบแจกลูกหรือสะกดคำ พันอักษรต่าง ๆ

อ่านแผนภูมิ

อ่านออกเสียงตามครูหรือเพื่อน

อ่านออกเสียงเป็นรายบุคคล

อ่านคำคล้องจอง บทร่ายกรอง เพลง

อ่านแบบฝึกหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม

อ่านหนังสือพิมพ์หรือเอกสารอื่น

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน การเขียน ใดแก่

คัดข้อความ ตัวบรรจงเต็มบรรทัด ครึ่งบรรทัด

เขียนตามคำบอก

เขียนตอบคำถามในเนื้อเรื่องที่ได้อ่านหรือไ้ฟัง

เขียนคำคล้องจอง

เขียนเรื่องสั้น ๆ จากประสบการณ์

เขียนแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ได้อ่านหรือได้ฟัง

เขียนคำบรรยายภาพหรือเขียนเรื่องจากภาพ

เขียนรายงาน ข่าว

เขียนคดี คำเตือนใจ

เขียนเดิมคำหรือพยางค์ที่ขาดหายไป เขียนคำหรือข้อความที่กำหนดให้

เขียนต่อเรื่องให้จบตามจินตนาการของตนเอง

รวบรวมคำเขียนเป็นพจนานุกรมประจำชั้น

จะเห็นได้ว่าลักษณะของกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคู่มือการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่รวบรวมมานั้น เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้การฝึกทักษะทั้ง 4 สัมพันธ์กันเป็นอย่างดี เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องศึกษาเอกสารต่าง ๆ ของหลักสูตรก่อนที่จะดำเนินการสอน เช่น คู่มือการสอนวิชาภาษาไทย หนังสือเรียน แบบฝึกหัดและหนังสืออ่านเพิ่มเติม ในคู่มือการสอนได้เสนอแนะขั้นตอนการสอนไว้เพื่อครูผู้สอนจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เป็นต้นว่า การนำเข้าสู่บทเรียน การสอนคำใหม่ การสอนอ่านในใจ การสอนอ่านออกเสียง การสอนอ่านแบบแจกลูก การสอนเขียนและการสอนแต่งความ ว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง มีรายละเอียดอย่างไร ครูเพียงเลือกวิธีการสอนใช้เทคนิคการสอน และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่จะให้การฝึกทักษะทางภาษาได้ฝึกอย่างสัมพันธ์กันมากที่สุดและผู้เรียนมีโอกาสค้นคว้า เรียนด้วยตนเองให้มากที่สุดดังที่กล่าวมาแล้ว เพราะการเลือกใช้วิธีสอนเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของครู นักเรียน หรือกระบวนการเรียนการสอน วิธีการสอนบางอย่างจะมุ่งเน้นบทบาทของครู ครูเป็นผู้ดำเนินการโดยนักเรียนเป็นเพียงฝ่ายรับเท่านั้น วิธีการบางอย่างให้อิสระที่ครูและนักเรียนจะมีบทบาทร่วมกัน นักเรียนมีโอกาสเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม ได้แสดงออกมากขึ้น การที่ครูรู้จักเลือกใช้วิธีการสอนและเทคนิคในการสอนจึงเป็นเรื่องสำคัญ

กูด (Carter v. Good 1959 : 589,590) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนและเทคนิคการสอนไว้ดังนี้

"วิธีสอน หมายถึง กระบวนการที่มีแบบแผนในการนำเสนอด้านการเรียนการสอน ในเรื่อง ของ วัสดุการเรียนการสอนและสาระของกิจกรรม เช่น การสอนแบบแฮร์บาร์ต การสอนแบบมอร์สัน เป็นต้น"

"เทคนิคการสอน หมายถึง

1. วิธีการเฉพาะอย่างที่จะนำเสนอวัสดุการเรียนการสอนหรือดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน

2. กิริยาท่าทางของครู และวิธีการสอน

สุจริต เพียรชอบ (ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ 2523 : 54) กล่าวว่า "การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีสอนวิธี เรียนที่เราจัดขึ้น ซึ่งผู้สอน ใดกำหนดไว้ว่า จะสอนโดยวิธีใด เช่น การบรรยาย อภิปราย แบ่งกลุ่มย่อย ศึกษาค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล แก้ปัญหา ทดลองหรือปฏิบัติการศึกษานอกสถานที่..."

นอกจากนี้ ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ สมคิด แก้วสนธิ และทองอินทร์ วงศ์โสธร (ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ 2523 : 85 - 91) ได้กล่าวถึงวิธีสอนและเทคนิค การสอน สรุปความได้ว่า " การสอนแต่ละแบบหรือแบบเดียวกันต่างก็มีเทคนิคในวิธีสอนนั้น ๆ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะผู้สอนผู้เรียนและจุดประสงค์ของการสอนแต่ละครั้ง ครูผู้สอนอาจพัฒนาการสอนแบบต่าง ๆ ขึ้นจากการสอนแบบพื้นฐาน แต่ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบใดย่อมเกี่ยวข้องกับลักษณะของผู้ สอนและเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้สอนใช้ในห้องเรียน ความคิดเห็นของผู้เรียนก็มีส่วนสำคัญในการพิจารณาว่า ลักษณะใดบ้างที่จำเป็นในการสอน"

จึงเห็นได้ว่า วิธีสอนและเทคนิคการสอนมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างมาก ในการใช้วิธีสอนแบบ หนึ่ง ๆ อาจต้องใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่าง เพื่อช่วยให้วิธีสอนนั้นมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจุดมุ่ง หมายของการสอนแต่ละครั้ง ความสามารถของผู้สอน ประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นประการสำคัญ ในการสอนวิชาภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาครูจึงต้องรู้จักตัดสินใจเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสม ดังที่กล่าวมาแล้วและจำเป็นที่จะต้องรู้จัก เลือกใช้ เทคนิคที่สอดคล้องกันกับสภาพของนักเรียนเพื่อช่วย

ให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้นครูอาจจะพัฒนาเทคนิคการสอนในวิธีสอนแบบต่าง ๆ ขึ้นมาตามความถนัดของตนเอง ดังคำกล่าวของ เกรกอรี่ (Gregory 1975 : 56) กล่าวถึงพัฒนาการสอนแบบบรรยายว่า " การบรรยาย หมายถึง การที่ผู้สอน บอกเล่าหรืออธิบายเนื้อหาต่าง ๆ ให้นักเรียนฟัง ต่อมาในระยะหลัง การสอนแบบนี้ได้ปรับปรุงขึ้น มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการบรรยาย มีการสาธิตประกอบ ให้นักเรียนซักถามได้ และบางครั้งก็มีการทดสอบท้ายบทเรียน" หรือ ชมเพลิม จันท์เรือง เพ็ญ และคณะ (ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ 2523 : 85) กล่าวถึงเทคนิคการบรรยายว่า " การบรรยายที่เราความสนใจของผู้เรียนนั้น มีหลายประการ เช่น การเน้นน้ำเสียง การเคลื่อนไหวและการแสดงท่าทาง อาจารย์บางท่านอาจจะเล่นละครประกอบการบรรยายเพื่อสร้างความสนใจ" คำกล่าวข้างต้น สนับสนุนข้อสรุปที่ว่า ในวิธีสอนแบบหนึ่ง ๆ อาจใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้การสอนนั้นมีประสิทธิภาพ และวิธีสอนแต่ละวิธีก็มีเทคนิคการสอนที่แตกต่างกันออกไป กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 46) กล่าวถึงเทคนิคการสอนแบบอภิปรายว่า

ก่อนที่จะสอนโดยวิธีอภิปรายนี้ ครูจะต้องศึกษาแผนการสอนและจุดประสงค์เสียก่อน แล้วกำหนดว่า เนื้อหาตอนใดจะให้นักเรียนเรียนโดยวิธีอภิปราย และจะใช้วิธีอภิปรายแบบไหน จะต้องเตรียมสื่อการเรียนใดไว้ให้นักเรียนบ้าง บางโอกาสครูจะต้องช่วยนำหรือกระตุ้นให้นักเรียน กล่าแสดงความคิด ไม่ปล่อยให้ให้นักเรียนคนใดอภิปรายอยู่เพียงคนเดียวและครูก็ไม่สรุปเรื่องให้นักเรียนเอง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 46 - 47) ได้แบ่งวิธีสอนออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ ได้แก่วิธีสอนแบบบรรยาย แบบใช้คำถามแบบสาธิต
2. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ ได้แก่ การใช้หนังสือเรียน การมอบหมายงานให้ทำหรือค้นคว้าด้วยตนเอง การให้ทำแบบฝึกหัดหรือการบ้าน การอภิปรายกลุ่ม การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาทสมมติ การทดลอง ฯ

การแบ่งกลุ่มของวิธีสอนตามกรมวิชาการกำหนดข้างต้นตรงกับความคิดของ เซท (Frank Zeitz 1971 : 1 - 6) ที่ให้ความคิดว่า ชนิดของการสอนอาจมองได้ในลักษณะ

เส้นต่อเนื่อง (Continuum) ระหว่างการสอนที่อนุญาตให้ผู้เรียนเสาะหาความรู้เอง เรียนรู้เอง ประเมินผลเอง ตามความคิดของ โรเจอร์ (Rogers) กับการสอนที่ค่อนข้างจะบังคับให้เสรีภาพในการเลือกเรียนน้อย ตามความคิดของ สกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งแบบแรกเป็นลักษณะการเรียนรู้มากกว่าการสอน ผู้เรียนรัก กระตือรือร้น สนใจใฝ่หาความรู้เอง มีแรงจูงใจจากภายใน ส่วนแบบหลังเป็นการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยอาศัยแรงจูงใจจากภายนอก ผู้เรียนจะต้องได้รับการกระตุ้น สัมผัส สนับสนุน ส่งเสริม โดยผู้สอน ซึ่งมีวิธีสอนหลาย ๆ แบบที่อยู่ระหว่างเส้นต่อเนื่อง โรเจอร์ส - สกินเนอร์ (Rogers - Skinner)

เอนทวิสเคิล (N. J. Entwistle) ได้บรรยายเรื่อง นักเรียนเรียนรู้อย่างไร ในการอบรมการสอนแบบต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ที่มหาวิทยาลัยแลงแคสเตอร์ ประเทศอังกฤษ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2518 (Entwistle อ้างถึงใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ 2523 : 90) ซึ่งมีความคิดเกี่ยวกับวิธีสอนคล้ายคลึงกับเส้นต่อเนื่อง โรเจอร์ส - สกินเนอร์ ดังแผนภูมิ

การสอนแบบต่าง ๆ และทฤษฎีการเรียนรู้

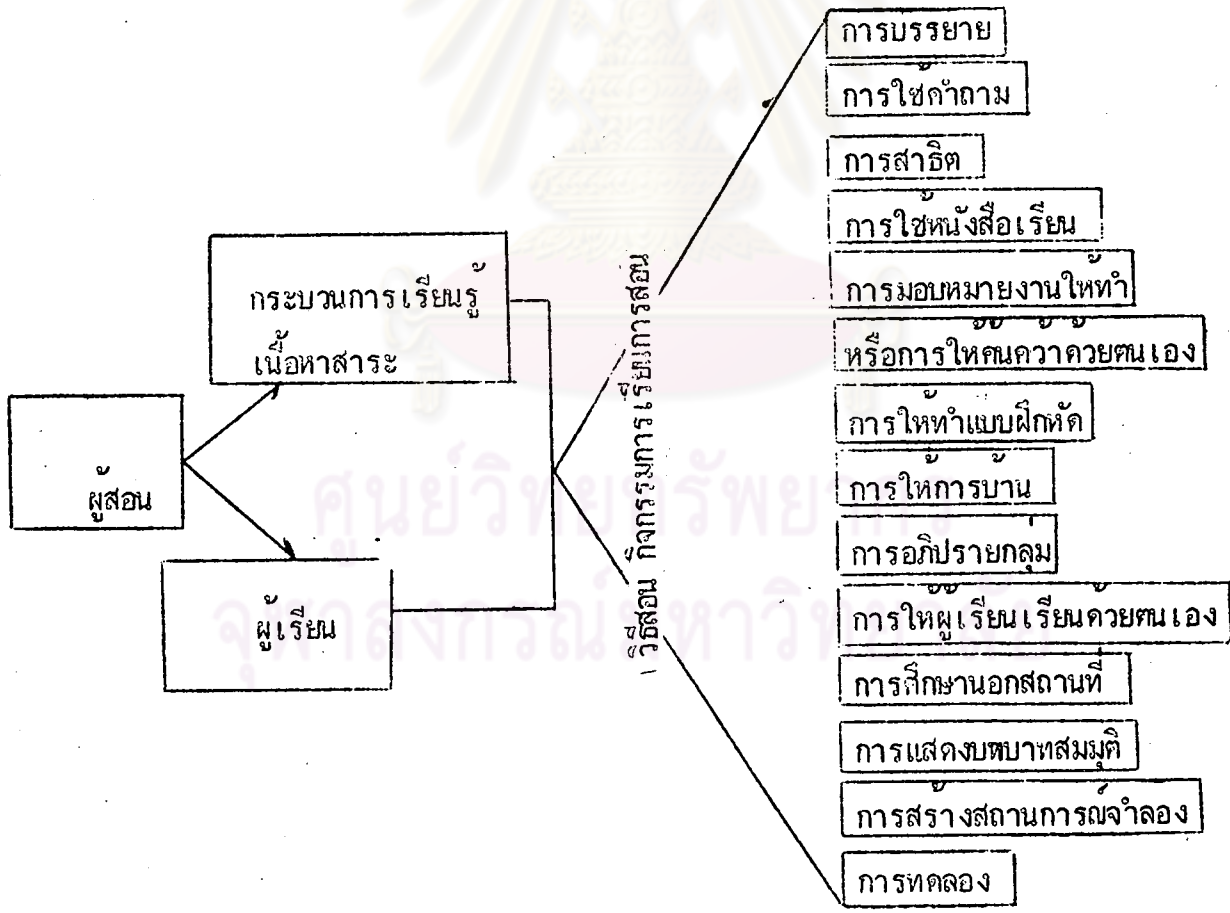
วิธีสอน	ผู้คิด	ประเภทของทฤษฎี
ผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกเรียนรู้ และเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง ประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง		
การจัดกลุ่มอภิปราย (leaderless discussion groups) (Rogers 1969)	โรเจอร์ส	มนุษยนิยม (Humanist)
โครงการจัดชุมนุม (Co-operative projects)	มาสโลว์ (Maslow 1973)	
การให้คนควาโดยเสรี (Free background reading)		

การสอนแบบต่าง ๆ และทฤษฎีการเรียนรู้ (ต่อ)

วิธีสอน	ผู้คิด	ประเภทของทฤษฎี
การเรียนรู้ตามเอกัตภาพ (Individual project work)	บรูเนอร์ (Bruner 1973)	พุทธิพิสัย (Cognitive)
การอภิปรายโดยมีผู้นำ (Tutor -led discussion)	เพอร์รี่ (Perry 1970)	พัฒนาการนิยม (Developmental)
การสัมมนาโดยมีผู้นำ (Tutor-led seminars)	มาร์ตัน (Marton 1975)	
การจัดกลุ่มการเรียนรู้ (Learning cells)	ออสซูโบล (Ausubol 1968)	พุทธิพิสัย (cognitive)
การบรรยาย (Lectures)	บรอดเบนท (Broadbent 1975)	
การมอบหมายงานและเสนอแนะการอ่าน (Hand-outs and guided reading)	ลินด์เซย์และนอร์แมน (Lindsay and Norman 1972)	กระบวนการด้านข้อมูล (Information pro- -cessing)
วิธีการโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer - managed learning)	พาสก์ (Pask 1969)	
เคลเลอร์เพลสน (Keller plancourse)	กาเย (Gagne 1974)	วิเคราะห์งาน (task analysis)
การเรียนรู้แบบโปรแกรม (Progammed learning)	สกินเนอร์ (Skinner 1954)	พฤติกรรมนิยม (Behaviourist)
การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอน (Computer assisted instruction)		
ผู้เรียนได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม จากภายนอกคือผู้สอน		

ส่วนการใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : (12)) คาดว่าจะได้พบครูสอนในลักษณะบรรยายเพียงเล็กน้อย จักกิจกรรมอื่น ๆ ใหม่มากขึ้นให้นักเรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม มีการทดลอง สาคิต แยกงานให้นักเรียนทำเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจทำงานไม่เหมือนกัน ครูให้คำแนะนำช่วยเหลือตาม ความจำเป็นและได้เสนอแผนภูมิการเลือกกิจกรรมการสอน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน นำไปใช้ ดังนี้

แผนภูมิ แสดงการเลือกกิจกรรมการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน ที่กล่าวถึง หมายถึง วิธีสอนหรือเทคนิคในการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2522 : 46)

ในด้านเทคนิคการใช้วิธีสอนแต่ละแบบนั้น มีผู้เสนอแนะไว้ ดังนี้

การสอนแบบบรรยาย

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ 2523 : 94 - 104)

เสนอแนะเทคนิคการสอนแบบบรรยาย สรุปความได้ดังนี้

1. ผู้บรรยายต้องสร้างตนเองให้เป็นผู้ศูนย์กลางของความสนใจในห้องเรียนในเรื่องของการแสดงออกทั้งสีหน้า กิริยา ท่าทาง อารมณ์และการแต่งกาย
2. ขณะบรรยายต้องสร้างความสัมพันธ์กับห้องเรียน มองหน้า กวาดสายตาไปสู่ผู้ฟัง มองรอบ ๆ ห้อง หน้าห้อง หลังห้อง ไม่ใช่พูดกับตำราหรือพูดกับกระดานดำ
3. สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้มีการสื่อความหมายเกิดขึ้น เช่น มีอารมณ์ขัน เล่าเรื่องประกอบ พูดเรื่องส่วนตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ ไม่จำเป็นต้องเป็นตลกหรือจำอวด
4. การบรรยายต้องถือหลักชัดเจนทั้งเนื้อหา น้ำเสียง คำพูด พยายามใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ มาประกอบ ทำเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เข้าใจได้ง่าย
5. วิธีสอนแบบบรรยายเหมาะกับการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชา แนวคิดหลัก คำนิยามที่จำเป็นต้องมีการอธิบายเพิ่มเติม หรือข้อมูลรายละเอียดอื่น ๆ

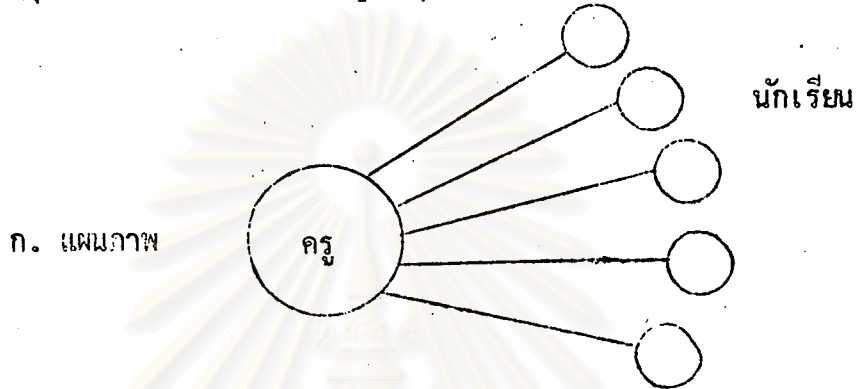
การสอนแบบอภิปราย

"การอภิปราย โดยทั่ว ๆ ไปหมายถึง กลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน หรือมีปัญหในทำนองเดียวกัน ได้มาสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน บางโอกาสเป็นการพุดจาซักถามปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหาให้ผู้ฟัง (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2521 : 45)

การนำวิธีการอภิปรายมาใช้ในการเรียนการสอน บางครั้งก็เรียกว่าการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดจนยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นของตนเอง เดลิม วราวิทย์ (ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ 2523:75-82)

เรียกการเรียนการสอนแบบนี้ว่า การเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย และแบ่งลักษณะการสอนแบบกลุ่มย่อยนี้ ออกเป็น 6 แบบด้วยกัน สรุปได้ดังนี้คือ

1. การแบ่งกลุ่มทิวทัศน์ (Tutorial group) มีลักษณะสำคัญดังนี้

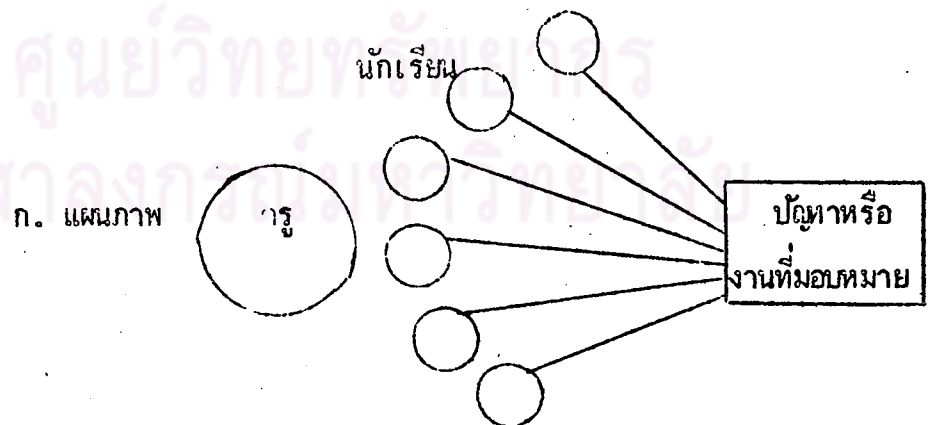
ข. พฤติกรรมครู ตอบคำถามหรือให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมแก่นักเรียนให้เข้าใจ

เรื่องที่เรียนแจ่มแจ้ง

ค. พฤติกรรมนักเรียน หาข้อสงสัยมาอภิปรายซักถามในชั้นส่วนใหญ่เป็นการ

อภิปรายกับครู

2. การแบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน (Task group) มีลักษณะสำคัญดังนี้

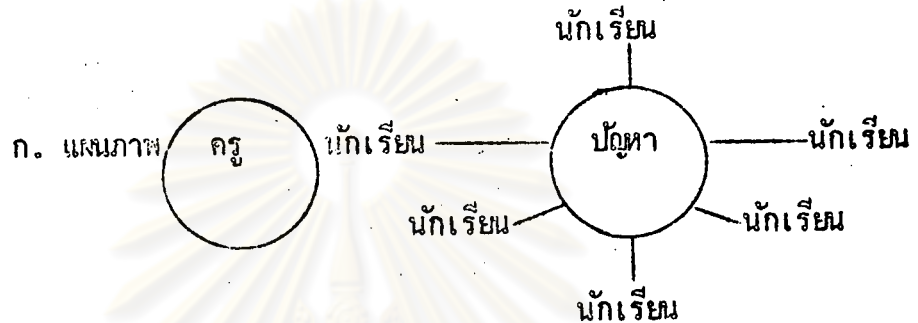

ข. พฤติกรรมครู มอบงานให้นักเรียนทำ แนะนำความรู้บางอย่าง ให้ขอ

มูลย้อนกลับ

ค. พฤติกรรมนักเรียน ทุกคนแสดงความคิดเห็น อภิปรายและช่วยกันทำงาน สมาชิกของกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้นำ เพื่อให้งานเสร็จเป็นผลงานกลุ่ม

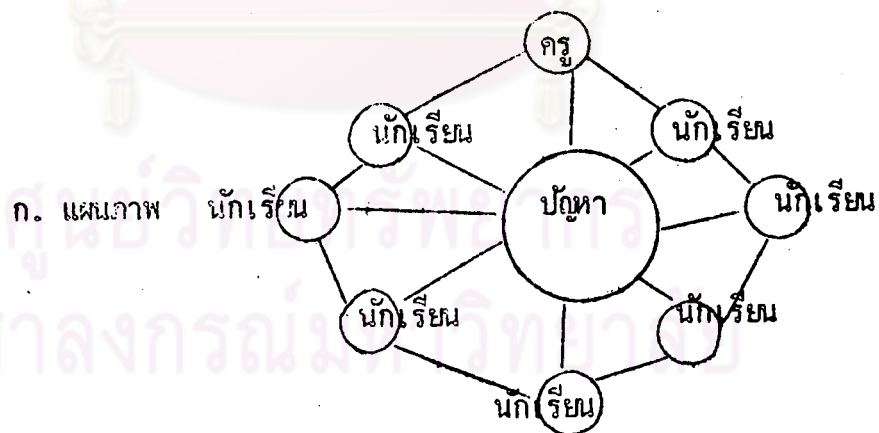
3. การแบ่งกลุ่มระดมพลังสมอง (Brain storming group) มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

ข. พฤติกรรมครู กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ครูอยู่นอกวงการอภิปราย

ค. พฤติกรรมนักเรียน ทุกคนแสดงความคิดเห็น ในการแก้ปัญหาให้มากที่สุด โดยไม่มีการวิจารณ์หรือโต้แย้งข้อคิดเห็นของคนอื่น

4. การแบ่งกลุ่มแบบโซเครตีส (Socratic analysis group) มีลักษณะสำคัญดังนี้

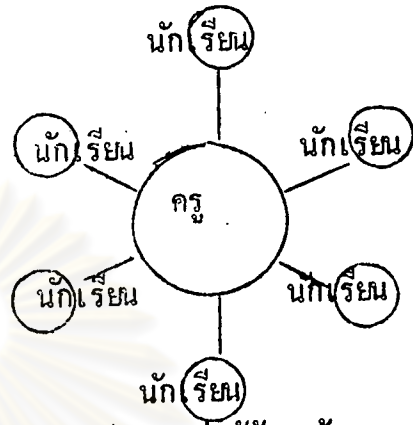

ข. พฤติกรรมครู เสนอปัญหาและเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม พยายามให้นักเรียนคิดและถามมากที่สุด ครูจะใช้คำถามง่าย ๆ กับนักเรียนไปเรื่อย ๆ เพื่อนำไปสู่คำตอบ

ค. พฤติกรรมนักเรียน ฟัง แสดงความคิดเห็น โต้ตอบกับครูและเพื่อน นักเรียนอย่างมีเหตุผล และสรุปร่วมกัน

5. การแบ่งกลุ่มแบบสืบเสาะหรือสืบสวน (Heuristic group) มีลักษณะสำคัญดังนี้

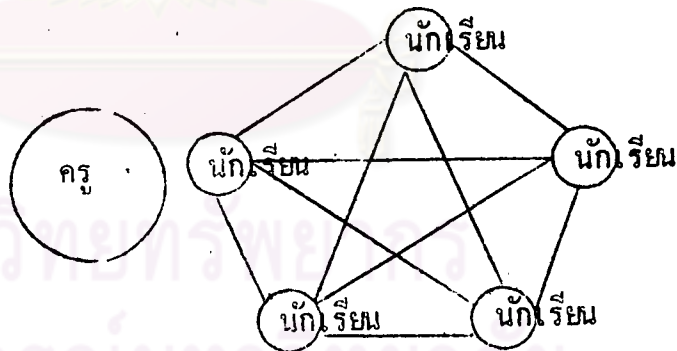
ก. แผนภาพ

- ข. พฤติกรรมครู ตอบคำถามนักเรียนสั้น ๆ ครูไม่ให้ข้อมูลตามนักเรียนไม่ถาม แต่ครูจะกระตุ้นให้นักเรียนคิดและถาม และครูจะเสนอแนะให้นักเรียนเตรียมตัวมาล่วงหน้า
- ค. พฤติกรรมนักเรียน ชักถามครู จะอภิปรายกับเพื่อนนักเรียนด้วยกันน้อย วิเคราะห์ข้อมูล สรุป และแก้ปัญหาด้วยตนเอง อภิปรายผลที่ได้กับครูและเพื่อน

6. การแบ่งกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็น (Discussive group) มีลักษณะสำคัญดังนี้

ก. แผนภาพ

- ข. พฤติกรรมครู อยู่นอกกลุ่มสังเกตการอภิปราย ฟังความคิดเห็นของนักเรียน ปฏิบัติที่เกิเกิดขึ้นระหว่างนักเรียนด้วยกัน
- ค. พฤติกรรมนักเรียน ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ข้อคิดเห็นจะได้รับการโต้แย้ง อภิปรายอย่างเต็มที่ และหาข้อสรุปโดยกลุ่มนักเรียนเอง

สำหรับการนำวิธีการนี้มาใช้ในการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา นั้น ครูอาจจะประยุกต์หลาย ๆ แบบเข้าด้วยกันตามสภาพของนักเรียนและค้อย ๆ จัดในส่วนที่นักเรียนคุ้นเคยก่อน

การสอนแบบอภิปรายนอกจากจะจัดในลักษณะของการแบ่งกลุ่มย่อยแบบมีครู เข้าร่วมหรือไม่มีครูเข้าร่วมแล้ว อาจจัดอภิปรายในลักษณะของกลุ่มใหญ่ ตามแบบของการอภิปรายทั่ว ๆ ไป ก็ได้ เช่น การอภิปรายแบบบรรยายหมู่ มีผู้สรุปความคิดเห็นให้ หรือให้ทุกคนอภิปรายแสดงความคิดเห็นในเรื่องเดียวกันตามทรรศนะของตน หรือจัดวิทยากรและผู้ดำเนินการอภิปราย ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานความรู้ของนักเรียน และเนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์ที่ต้องการ

การสอนแบบให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

เป็นการสอนที่ตอบสนองความเชื่อในความแตกต่างของแต่ละบุคคล มุ่งให้ผู้เรียนรับผิดชอบตนเอง เป็นการมอบหมายงานให้ทำเป็นรายบุคคล มอบวัสดุการเรียนการสอนให้เหมาะกับกิจกรรมความสามารถของนักเรียน ครูต้องเตรียมบทเรียนสำเร็จรูป ศูนย์การเรียนและอุปกรณ์อื่น ๆ ให้พร้อม กิจกรรมการสอนแบบนี้ ประกอบด้วยโครงการสอนรายบุคคล เช่น

กำหนดให้อ่าน ให้ฟัง คู่มือหรือวีดีโอเทป ฟังวิทยุ เขียนรายงาน รายงานปากเปล่า ปฏิบัติงานที่มอบหมาย คนควา

กาเย (Gagne' and Briggs 1974 : 186,200) อธิบายว่า การสอนเพื่อตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล ช่วยให้ครูวัดลำดับเหตุการณ์ในการสอนน้อยลง มีเวลาว่างมากขึ้น ทุกคนไม่จำเป็นต้องทำงานเหมือนกันหมด และใช้ได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องการให้แก้ปัญหาโดยการหาความรู้เพิ่มเติม โดยการอ่าน คนควา ต้องการฝึกฝนมาก ๆ ครูจะต้องมีการเสริมแรงหรือตอบสนองการกระทำของผู้เรียนทันที

การสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ

การสอนแบบนี้ช่วยให้เกิดความสนุกสนาน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงบทบาทของผู้อื่น ไม่ใช่ตนเอง เริ่มตนจากง่าย ๆ เช่น การเลียนแบบท่าทางของสัตว์ จนกระทั่งการแสดงละครเป็นเรื่องเป็นราว บทบาทสมมุติที่ใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบันแยกได้ 3 วิธี คือ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการศึกษา 2521 : 48-49)

1. การแสดงแบบแสดงละคร ผู้แสดงต้องฝึกซ้อมแสดงท่าทางตามที่กำหนดบทบาทไว้ เช่นการแสดงละครเกี่ยวกับบทเรียนภาษาไทย ประวัติศาสตร์ หลังการแสดงแล้วมีการอภิปรายถึงท่าทางที่แสดง เนื้อเรื่อง ว่าถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริงเพียงใด
2. การแสดงในทันที วิธีนี้ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อน เป็นการแสดงตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เช่น ถ้านักเรียนเป็นหมอมจะตรวจคนไข้อย่างนั้น ไม่ตรวจอย่างนี้ ตามวิธีการของนักเรียน
3. การแสดงโดยครูหรือนักเรียนกำหนดเรื่องราวให้ ผู้แสดงอาจแสดงตามบทบาทที่บทบาทแสดงเองตามความพอใจบ้าง แต่ต้องตรงกับเนื้อเรื่องที่กำหนดให้

เพื่อให้การสอนโดยใช้บทบาทสมมุติดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 53) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแสดงบทบาทสมมุติดังนี้

1. กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมุติต้องเป็นกิจกรรมการเรียนที่เกี่ยวข้องและเสริมการเรียนรู้ในบทเรียน
2. ครูและนักเรียนต้องวางแผนล่วงหน้าในการที่จะจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมุติ
3. ครูอาจจะต้องช่วยเหลือในการเขียนบทและกำกับการแสดงให้บ้างในตอนแรก ๆ แต่ครูที่มั่นใจในความคิดริเริ่มของเด็กว่า เด็กมีความรู้สึกนึกคิดตามระดับของเด็ก เด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ ย่อส่วน ครูอาจให้เด็กเขียนบทและกำกับการแสดงเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียนวิจารณ์และปรับปรุงการแสดง การวางแผน การเขียนบท การกำกับ เพื่อให้มีความสามารถยิ่งขึ้น โดยครูคอยดูแลมิให้ออกนอกกรอบนอกทาง
4. หากไม่จำเป็นครูไม่ควรทำให้ครูเป็นตัวอย่าง

ประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมุติใน ระพีพรพรรณ สารสินธุ์ (2524 : 87) กล่าวว่า "เป็นการช่วยพัฒนาความรู้สึก ทักษะคิดของผู้เรียน ส่งเสริมการแสดงออก การแสดง การคิด"

การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองต่างกับบทบาทสมมุติตรงที่ บทบาทสมมุติเน้นการแสดงออก

และความรู้สึกของผู้แสดงแต่ละคน แต่สถานการณ์จำลองเน้นที่ กระบวนการและบรรยากาศทั้งหมดของการแสดง เน้นการจำลองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาไว้ในห้องเรียน เช่น เมื่อสอนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แทนที่จะบอกเล่าโดยการบรรยายอย่างเดียว ก็สร้างสถานการณ์จริงขึ้นมา มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีเจ้าหน้าที่ประจำบัตร มีบัตรลงคะแนน และอื่น ๆ ที่จำเป็นในการเลือกตั้ง และฝึกลงคะแนนเลือกตั้งตามขั้นตอนที่ถูกต้องจริง ๆ

ข้อเสนอแนะในการสอนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ
ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. การจัดสถานการณ์ต่าง ๆ จะต้องให้เหมาะสมกับความสามารถและระดับชั้นของเด็ก
2. สถานการณ์ที่จัดจะต้องให้สอดคล้องและเสริมบทเรียนของนักเรียน
3. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการสร้างสถานการณ์จำลอง

การสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Method)

วีรยุทธ วิเชียรโชติ (2521) กล่าวถึงการสอนแบบสืบสวนสอบสวน พอสรุปความได้ดังนี้

การสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากรู้หรือมีปัญหาคือใครทราบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะใช้คำถามเป็นสื่อสำคัญในการหาข้อมูล ใช้ในการสังเกตเปรียบเทียบประกอบ มีขั้นตอนสำคัญอยู่ 4 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นสังเกตเปรียบเทียบ
2. ขั้นอธิบาย
3. ขั้นทำนายผล
4. ขั้นควบคุมสร้างสรรค์ นำไปใช้

ระบบการสื่อสารในชั้นเรียนครูจะเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ส่วนมากนักเรียนพูดตาม อภิปราย ในระยะแรกครูอาจถามนักเรียนประมาณร้อยละ 90 เมื่อนักเรียนคุ้นกับวิธีการนี้แล้ว การถามของนักเรียนจะเพิ่มขึ้น และในที่สุดการถามของนักเรียนจะมากที่สุดถึงร้อยละ 90 ครูจะไม่พยายามตอบคำถาม แต่จะให้นักเรียนเป็นผู้ตอบและอธิบายกันเองเท่านั้น

หลักของการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน

1. แสวงหาความรู้ด้วยคำถาม
2. เรียนรู้และค้นพบกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง
3. เรียนรู้จากปัญหา
4. แก้ปัญหาด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์

การสอนแบบนี้ครูผู้สอนจะต้องมีเทคนิคในการใช้คำถาม ตั้งคำถามอย่างไรจึงจะเป็นการถามในเชิงให้เหตุผล ให้สังเกต อธิบาย หรือทำนาย หรือสรุป นอกจากนี้ยังต้องกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักอธิบาย หาข้อสรุป และแก้ปัญหา ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง เพื่อหาข้อสรุปให้ได้

การสอนแบบอนุมาน และอุปมาน (Deductive and Inductive)

เป็นการสอนในลักษณะบรรยายแต่บอกรูปการบรรยายใน 2 ลักษณะคือ

1. แบบอนุมาน เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี กฎเกณฑ์ หลัก ทัวไปเสียก่อน แล้วจึงสอนรายละเอียดปลีกย่อย เพื่อพิสูจน์ ทฤษฎี กฎเกณฑ์ นั้น

2. แบบอุปมาน สอนโดยให้ความรู้รายละเอียดปลีกย่อยเสียก่อนแล้วจึงนำมาสรุปเป็นทฤษฎี หรือกฎเกณฑ์ภายหลัง

การสอนแบบนี้เหมาะสำหรับวิชา คณิตศาสตร์ คำนวน ภาษา แต่จะไม่เหมาะกับวิชาสังคมศึกษา (ระพีพรรณ - ศาครสินธุ์ 2524 : 86)

การสอนแบบปฏิบัติการหรือฝึกปฏิบัติ

ใช้กันมากเมื่อการสอนเน้นการพัฒนาทักษะ ไม่ว่าจะ เป็นทางภาษา คณิตรี ขับร้อง หรือ ศิลปะ ซึ่งมักจะฝึกทักษะซ้ำแล้วซ้ำอีก มีใบจำกัดอยู่เฉพาะการฝึกมือหรือเท้าเท่านั้น แต่หมายถึงทักษะทุก ๆ ด้าน การฝึกห้องอาชยาน สูตรคูณ สะกดคำให้ถูกต้อง ก็ใช้การฝึกปฏิบัติได้ (สุมิตร คุณานุกร 2520 : 139)

พฤติกรรมของครูในการสอนแบบนี้ ได้แก่ การอธิบายและสาธิตทักษะที่ต้องการฝึกให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง แล้วคอยควบคุมการฝึก แนะนำและแก้ไข จนกระทั่งทักษะพัฒนาไปถึงระดับที่ต้องการ

การ การสาธิตของครูต้องระวังมาก พยายามให้เห็นตัวอย่างที่ถูกต้อง เพื่อนักเรียนจะได้จำและปฏิบัติตาม

เฉลิม วราวิทย์ และสมคิด แก้วสนธิ (ใบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523 : 117)

ได้แบ่งการสอนแบบปฏิบัติการออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การสอนปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการ
2. การสอนปฏิบัติการแบบโครงการ
3. การสอนปฏิบัติการนอกสถานที่หรือฝึกภาคสนาม
4. การสอนปฏิบัติการแบบสาธิต

การสอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาหากจะนำวิธีสอนแบบปฏิบัติการมาใช้ ก็คงจะต้องเลือกใช้วิธีปฏิบัติการแบบสาธิต หรือทำให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างก่อนแล้วให้นักเรียนทดลองปฏิบัติจริงตามวิธีการที่ครูสาธิต การปฏิบัติจริงในวิชาภาษาไทยทำให้ทั้งการฝึก ทักษะ การฟัง พูด อ่าน และเขียน และควรได้ฝึกให้มาก เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาให้ดีขึ้นเพื่อเป็นรากฐานการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น หรือเพื่อการหาความรู้เพิ่มเติมและใช้เพื่อความหมายในชีวิตประจำวัน

นอกจากวิธีสอนที่กล่าวมาทั้ง 8 อย่างข้างต้น ยังมีวิธีสอนอีกหลายแบบที่ไม่ได้เสนอรายละเอียด เช่นวิธีสอนแบบวิทยาศาสตร์ วิธีสอนแบบเฮร์บาร์ต (Herbatian) วิธีสอนแบบมอร์สัน (Morrison plan) การที่ครูจะเลือกใช้วิธีสอนแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการสอนเป็นสำคัญ เพราะวิธีสอนแต่ละวิธีให้ผลในด้านการเรียนรู้แตกต่างกันไป ไม่มีวิธีสอนแบบใดเป็นวิธีสอนที่ดีที่สุด และไม่ควรรีควินั้นเพียงวิธีเดียว แต่อย่างไรก็ตาม แม้ววิธีสอนจะมีอยู่มากมายหลายวิธี ถ้าพิจารณาในรายละเอียดวิธีสอนบางอย่างก็พัฒนามาจากวิธีสอนเดิมที่มีอยู่หรืออาจจะผสมผสานหลาย ๆ วิธีเข้าด้วยกัน เป็นวิธีสอนแบบใหม่ ๆ ซึ่งความจริงแล้วก็มาจากรากฐานของรูปแบบการสอนแบบพื้นฐานซึ่งกล่าวตั้งแต่แรกนั้นเอง เพียงแต่แต่งเติมโดยเทคนิคหลาย ๆ แบบให้ เป็นวิธีสอนที่มุ่งจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นและผู้สอนลดบทบาทการเป็นผู้บอกลงให้เหลือบทบาทน้อยที่สุด เพิ่มบทบาทของนักเรียนให้เป็นผู้ปฏิบัติให้มากขึ้น.

นอกจากครูจะต้องรู้จักเลือกใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบแล้ว สิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นไปโดยไม่ขัดแย้งกันและนักเรียนมีโอกาสที่จะเปลี่ยนวิธีขาดความตึงเครียด ก็คือ การที่ครูสามารถจัดลำดับของกิจกรรมการเรียนการสอนจากวิธีสอนหลาย ๆ แบบให้กลมกลืนกัน มีขั้นตอนที่ต่อเนื่องไม่สับสน ซึ่งหมายถึงการออกแบบการสอนของครูในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอน

กู๊ด (Carter v. Good 1959: 307) กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอน ว่า คือ วิธีของการเรียนการสอน ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่คงทนถาวรอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ของบุคคลที่ได้จากกระบวนการจัดให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนเป็นพฤติกรรมของผู้เรียนและการสอนเป็นพฤติกรรมของผู้สอน การเรียนอาจเกิดขึ้นโดยไม่มีการสอน และการสอนอาจเกิดขึ้นโดยไม่เกิดการเรียนรู้

ประสาร มาลากุล (ใน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2519 : 51) ได้กล่าวไว้ในรายงานการฝึกอบรม โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย เรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอน ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอน ว่า "โดยทั่วไปกระบวนการเรียนการสอนอาจแยกเป็นอิสระจากกันได้ แต่ในรูปของการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนย่อมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันในลักษณะที่ การศึกษามุ่งจัดการสอนที่ให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ"

พิจารณาจากความสัมพันธ์ของกระบวนการทั้งสองนี้แล้ว จะเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเป็นผลจากกระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง ในการพิจารณากระบวนการเรียนการสอนจึงควรพิจารณาถึงกระบวนการสอนเป็นหลัก

"กระบวนการต่าง ๆ ในการสอน (Instructional procedures) จะต้องมีการกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักการสอน เช่น การจูงใจ การฝึก ลำดับขั้นผนวกกับประสิทธิภาพของวิธีสอนต่าง ๆ ที่ครูใช้" (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา 2516 : 67)

กาเยและ บริกส์ (Gagne and Briggs 1974 อ้างถึงใน แก้วตา คณะวรรณ 2524

101) กล่าวว่า

กระบวนการสอน เป็นการจัดลำดับกิจกรรมที่จะใช้สอน เพื่อจะนำนักเรียนจากจุดที่อยู่ในตอนเริ่มต้นสอนไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการเมื่อสอนเสร็จแล้ว กระบวนการสอนที่รวบรวมไว้ในข้อใช้สลับลำดับกันไปบ้าง แต่การสอนทุกวิชาและทุกครั้งมักจะครอบคลุมกระบวนการต่อไปนี้

1. การเรียกความสนใจ
2. การบอกให้นักเรียนรู้วัตถุประสงค์
3. การเร้าให้นักเรียนระลึกถึงการเรียนรู้อันจำเป็นต่อสิ่งมา
4. การนำเสนอสิ่งเร้า
5. การชี้แนะการเรียนรู้
6. ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมออกมา
7. การเฉลยผลการกระทำของนักเรียนในทันที
8. การวัดผลการเรียนรู้
9. ส่งเสริมสนับสนุนใ้คงการเรียนรู้และถ่ายโยงการเรียนรู้

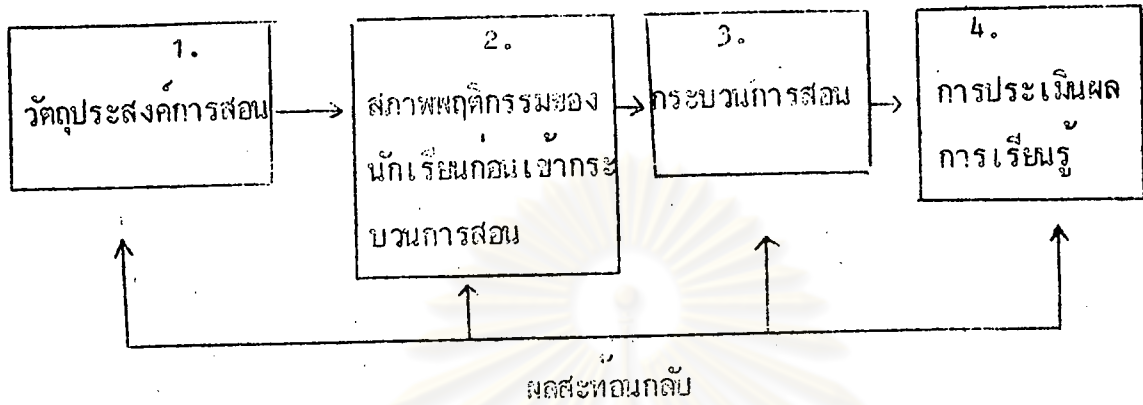
จากกระบวนการสอนที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ครูจัดอยู่ในการสอนปกติคือ

1. ขั้นตอนนำเข้าสู่บทเรียน (ขั้นที่ 1 - 4 ของกาเยและบริกส์)
2. ขั้นตอนการสอนหรือขั้นสอนเนื้อหา (ขั้นที่ 5 - 6 ของ กาเย และบริกส์)
3. ขั้นสรุปและประเมินผลการเรียนการสอน (ขั้นที่ 7 - 9 ของกาเยและบริกส์)

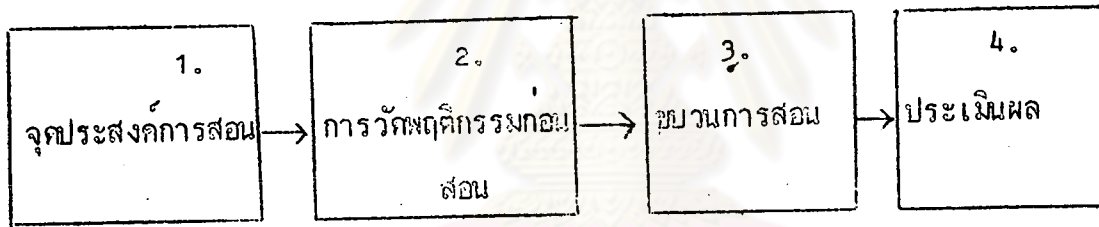
แก้วตา คณะวรรณ (2524 : 80 - 85) ได้รวบรวมรูปแบบการสอนของนักการศึกษา 4 ท่าน ที่ชี้ให้เห็นขั้นตอนของการสอนที่เป็นกระบวนการเรียนการสอน ในหลาย ๆ รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการสอนของกลาเซอร์ (Robert Glaser) มี 4 ขั้นตอน คือ
  1. วัตถุประสงค์ของการสอน
  2. สภาพพฤติกรรมของนักเรียนก่อนเข้ากระบวนการสอน
  3. กระบวนการสอน
  4. การประเมินผลการเรียนรู้

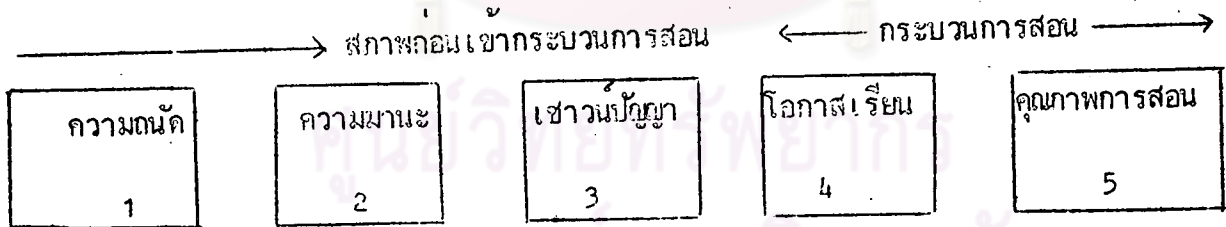
เขียนเป็นแผนภูมิของรูปแบบการสอนได้ ดังภาพข้างล่างนี้

2. รูปแบบการสอนของ เดวิด ไมล์ (David Miles) จัดรูปแบบการสอนไว้ 4 ขั้นตอน เช่นเดียวกับกลาเซอร์ เขียนเป็นแผนภูมिरูปแบบการสอนได้ดังนี้

3. รูปแบบการสอนของ คาโรล (John Carroll) จัดไว้ 5 ขั้นตอน ดังแผนภูมิ

4. รูปแบบการสอนของ เฟลนเดอร์ส (Flanders) เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน แบ่งออกเป็น 10 ประเภท คือ ในส่วนที่ครูพูด อันเป็นอิทธิพลทางอ้อม 4 ประเภท ครูพูดที่เป็นอิทธิพลทางตรง 3 ประเภท นักเรียนพูด 2 ประเภท และความเงียบสับสนอีก 1 ประเภท

นอกจากนี้ ไมล์ และ โรบินสัน (David T. Miles and Roger E. Robinson) ยังได้เสนอแผนการสอนแบบต่าง ๆ (Alternative Model of Teaching) จากบทความ

เรื่อง The General Teaching Model (กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา

2516 : 87) ซึ่งเปรียบเทียบให้เห็นรูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ ดังนี้

แบบที่ 1	การสอน
แบบที่ 2	การสอน → การประเมินผล
แบบที่ 3	จุดมุ่งหมาย → การสอน
แบบที่ 4	จุดมุ่งหมาย → การสอน → การประเมินผล
แบบที่ 5	จุดมุ่งหมาย → การประเมินผู้เรียนก่อนเรียน → การสอน
แบบที่ 6	จุดมุ่งหมาย → การประเมินผู้เรียนก่อนเรียน → การสอน → การประเมินผล

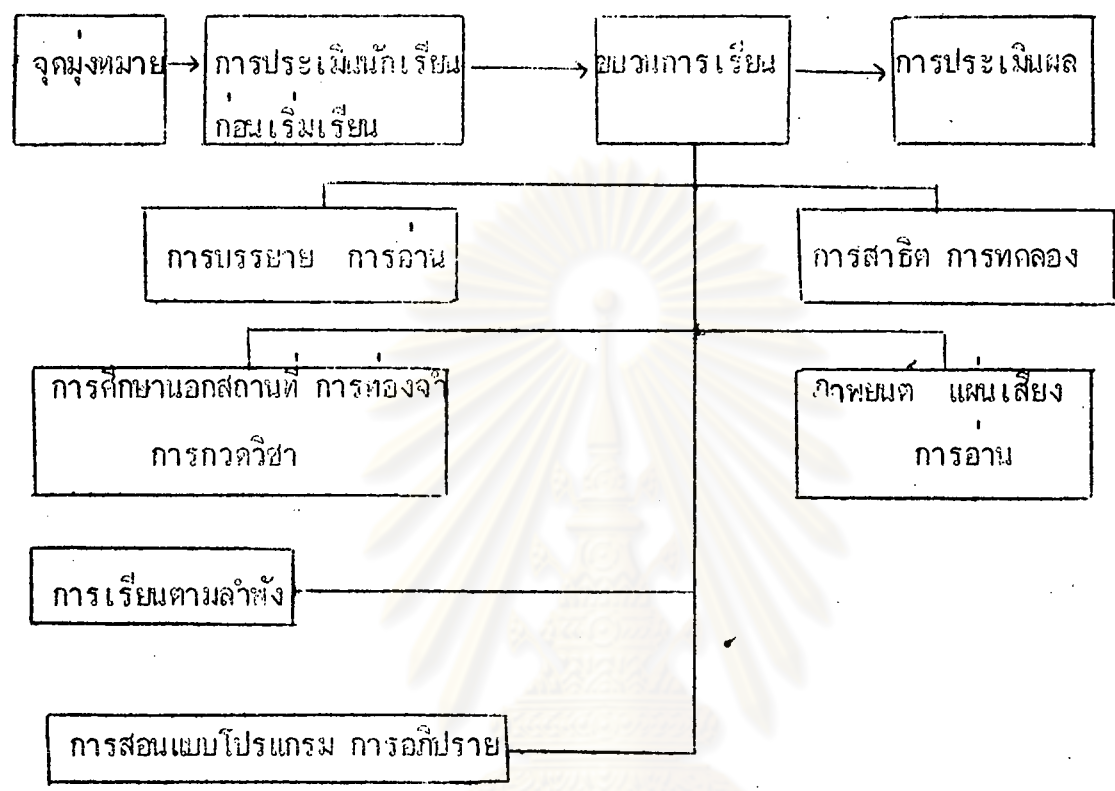
ซึ่งรูปแบบที่ 6 นี้เรียกว่า 'รูปแบบการสอนทั่วไป' (General Teaching Model or G.T.M.)

จากรูปแบบการสอนที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้ ไม่ว่าจะ เป็นรูปแบบการสอนในลักษณะใด มักจะจัดขั้นตอนของการสอนเอาไว้เสมอ ยกเว้นรูปแบบการสอนของ แฟลนเดอร์ส (Flanders) ที่ไม่เคยเน้นขั้นตอนของการสอนให้ชัดเจน บางรูปแบบชี้ให้เห็นวงจรการสอนที่เป็นความต่อเนื่องอย่างสมบูรณ์ เช่น รูปแบบการสอนของกลาเซอร์ (Glaser) และรูปแบบการสอนทั่วไป (G.T.M.) อย่างไรก็ตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนนั้น บางอย่างไมอาจสังเกตุพฤติกรรมการสอนที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้ เช่น ในขั้นของการตั้งจุดมุ่งหมายในการสอน และอีกประการหนึ่งการประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนสอนนั้น เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนได้ทราบพื้นฐานของนักเรียนก่อนที่จะเรียนเรื่องต่อไป ซึ่งพื้นฐานบางอย่างเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่อไป แต่หากครูได้จัดลำดับเนื้อหาของบทเรียนอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กันและเมื่อสิ้นสุดการสอนแต่ละครั้งครูได้ประเมินผลตามจุดประสงค์แล้ว ผลของการประเมินบทเรียนเดิมนั้นก็จะเป็นตัวชี้พื้นฐานเรื่องใหม่ของนักเรียนได้ ดังนั้น ขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการเรียนการสอนที่ยังคงต้องดำเนินต่อไป และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนสามารถสังเกตุได้ก็คือ ขั้นตอนของกระบวนการสอน

กิด พงศ์ศักดิ์ (กระทรวงศึกษาธิการ 2516 : 75 - 82) ได้เสนอแบบของกระบวนการสอนและหลักในการจัดกระบวนการสอน ไว้ดังนี้

ก. แผนภูมิกระบวนการสอน

ข. หลัก 10 ประการในการจัดขบวนการสอน

1. การเตรียมตัวนักเรียนก่อนเรียน
2. การตั้งใจ
3. การให้เห็นแบบอย่างของผลงานที่ต้องการให้นักเรียนได้ทำ
4. การให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียน
5. การแนะแนวทางนักเรียน
6. การฝึกฝน
7. การรู้ผลการเรียนของตนเอง
8. การจัดลำดับขั้นของสิ่งที่จะเรียน
9. ความแตกต่างของบุคคล
10. การสอนของครู

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ(2522 : 155- 156) กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนการสอนว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี มีขั้นตอนอย่างเหมาะสม จะช่วยให้เกิดการ

เรียนรู้อย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ และได้เสนอแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอน พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. พยายามให้เด็กได้แสดงออกโดยปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้มาก
2. ให้นักเรียนได้เรียนตามความถนัดและความสามารถ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิชาต่าง ๆ
3. เลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่จะส่งเสริมบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจและเหมาะสมกับบทเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนควรให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

จากแผนภูมิกระบวนการเรียนการสอนและหลักในการจัดกระบวนการสอนข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอนเป็นการจัดลำดับขั้นก่อนหลังของกิจกรรมการเรียนการสอนและการเลือกวิธีสอน กิจกรรม สื่อการสอน ตลอดจนการใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนได้เกิดการเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งนั้นนอกจากครูจะรู้จักออกแบบการสอน หรือจัดกระบวนการเรียนการสอนแล้ว สิ่งที่จะช่วยให้การสอนบรรลุจุดมุ่งหมายได้เร็วขึ้นคือการรู้จักเลือกใช้สื่อการสอนเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ได้รับประสบการณ์ตรง และผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองมากขึ้น สื่อการสอนนับเป็นตัวกลางที่สำคัญในการสอน มีผู้เรียกสื่อการสอนในลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น สื่อการเรียน อุปกรณ์การสอน หรือสื่อการสอน ซึ่งน่าจะเรียกรวมกันว่า สื่อการเรียนการสอน เพราะ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสื่อในกิจกรรมที่เกิดควบคู่กันทั้งการเรียนและการสอน นักการศึกษาต่างให้นิยามของสื่อการเรียนการสอนแตกต่างกัน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 32) ใช้คำว่า สื่อการเรียน ซึ่งหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ชอร์ส (Louis Shores 1960 : 1) กล่าวว่าสื่อการสอนคือเครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมาย จัดขึ้นโดยครูและนักเรียนเพื่อเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิด จัดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุ ต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ फिल्मสตริป รูปภาพ แผนที่ ของจริง และทรัพยากรจากแหล่งชุมชน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2521 : 90) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. สิ่งสิ้นเปลือง ซึ่งเรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนที่ ซอล์ด แบบเรียน फिल्मภาพยนตร์ ฯ
2. อุปกรณ์ ได้แก่ บรรดาเครื่องมือทั้งหลาย เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์
3. กระบวนการวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีใช้ วัสดุ อุปกรณ์ และกระบวนการที่เป็นอิสระ ไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย

สื่อการเรียนการสอนบางอย่างจัดทำจากตัวเองได้ สื่อการสอนบางอย่างต้องซื้อเป็นวัสดุสำเร็จรูป การจัดทำจัดทำสื่อการเรียนการสอนควรจัดทำด้วยความประหยัดและควรร่วมมือกันจัดทำเองให้มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หน่วยงานนี้เทศก์ 2525

: 1)

ซอทอย (Sautoy 1965 : 90) เสนอหลักเกณฑ์การเลือกใช้อุปกรณ์การสอนดังนี้

1. ต้องเร้าความสนใจ ช่วยให้เขาใจบทเรียนได้อย่างลึกซึ้ง สามารถกระตุ้นให้ระลึกถึงบทเรียนได้ภายหลัง
2. くりใช้สะดวก
3. ทำได้ง่ายและมีคุณค่า
4. นำไปใช้ได้ทุกสถานที่

เอริกสัน (Erickson 1971 : 108 - 109) แนะนำการเลือกสื่อการสอนโดยพิจารณาถึงคุณลักษณะของสื่อการสอนที่จะนำมาใช้ ว่า "ควรเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน ให้ความรู้หรือข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง มีความทันสมัย ช่วยให้เกิดการเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา และช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการคิด อภิปราย หาเหตุผลภายหลังจากการใช้สื่อชิ้นนั้น"

สำหรับการใช้สื่อการสอนนั้น สุนันท์ ปัทมาคม (ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่าย
วิชาการ 2523 : 70) เสนอหลักทั่วไปในการนำสื่อการสอนมาใช้ สรุปความได้ดังนี้

1. มีการทดสอบก่อนที่จะนำมาใช้
2. ใช้ในเวลาที่เหมาะสม
3. ใช้สื่อการสอนในโอกาสของการเรียนการสอน ให้ได้รับความสนใจจากผู้เรียนจริง ๆ
4. ใช้สื่อการสอนโดยมุ่งความสนใจที่ผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ทราบรายละเอียดที่สนองต่อการเรียนรู้จากสื่อการสอนนั้น
5. เตรียมสื่อการสอนให้พร้อมที่จะใช้อย่างต่อเนื่องตามลำดับก่อนหลัง
6. เลือกใช้สื่อการสอน เฉพาะที่จำเป็นและมีความหมายต่อบทเรียนเท่านั้น
7. มีขนาด หรือเสียง พอที่นักเรียนจะได้เห็น ได้ยิน หัวกั้นทั้งห้องเรียน
8. ไม่บรรจุรายละเอียดลงในสื่อการสอนมากเกินไป นักเรียนสามารถดูหรืออ่านแล้วเข้าใจทันที

ใจทันที

9. ข้อความที่เขียนหรืออธิบายประกอบในสื่อการสอน ต้องชัดเจนทั้งสี ขนาด รูปแบบ สั้นกระชับ สื่อกความหมายได้ชัดเจน
10. ถ้าจำเป็นต้องส่งผ่านสื่อการสอน ไม่ควรทำให้นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ต้องเสียเวลารอคอย

สื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาตามเนื้อหาในหลักสูตร
กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 33 - 34) ได้เสนอแนะสื่อที่ครูควรจัดหาไว้เพื่อการ
เรียนการสอนวิชาภาษาไทยดังนี้ คือ

ประเภทของจริง ได้แก่ ดอกไม้หรือผลไม้ ต่างๆ ของใช้ ของจดหมาย

ประเภทของจำลอง ได้แก่ ผลไม้ ดอกไม้ พืช สัตว์ จำลองๆ

ประเภทบัตรคำ แถบประโยค ช่องประสมคำ ช่องเล่นคำ กระเป๋าผนัง แผ่นป้ายสำลี

ลอมผสมคำ

ประเภทบัตรภาพ บัตรภาพประกอบคำ ภาพเคลื่อนไหว แผนภาพ สมุดภาพ

ประเภท แผ่นผัง แผนที่ แผนภูมิเพลง มาตรการตัวสะกดต่าง ๆ

ประเภทที่ใช้เล่นบทบาทสมมติ หน้ากาก หุ่นถุงมือ หุ่นสวมมือ หุ่นสวมตัว

ประเภทหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ จุลสารต่าง ๆ นิตยสาร หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือเสริมการอ่าน ปรีศนาคำทาย ประมวลคำ พจนานุกรม บทความต่าง ๆ

ครูและนักเรียนมีบทบาทร่วมกันที่จะจัดหา ผลิต หรือใช้สื่อการเรียนการสอนเหล่านี้ร่วมกัน บางอย่างอาจจะต้องหาซื้อจากส่วนกลาง บางอย่างอาจหาวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อสำคัญครูจะต้องรู้จักเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน เตรียมสื่อให้พร้อมที่จะใช้ สื่ออยู่ในสภาพสมบูรณ์ดึงดูดความสนใจ และใช้สื่อเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระตามจุดประสงค์ของบทเรียนโดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้สื่อที่ครูจัดหามา

เนื่องจากจังหวัดสุรินทร์ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาเขมรพื้นเมือง การฝึกฝนทักษะทางภาษาแก่นักเรียนต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษโดยการฝึกให้มากทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพราะการเรียนภาษาอื่นเป็นภาษาที่สอง อาจเป็นเหตุให้เกิดปัญหาการพูดไม่ชัด ผู้ที่ใช้ภาษาหนึ่งเป็นภาษาแม่อยู่แล้ว เมื่อไปพูดภาษาอื่นเป็นภาษาที่สอง มักจะออกเสียงเพี้ยนไปจากเสียงมาตรฐานของภาษาที่สอง กล่าวคือ มีสำเนียงของภาษาแม่ติดอยู่ในการพูด (Fred M. Chriest อ้างถึงใน ประสงค์ ราชณสุข และคณะ 2524 : 30) การพูดไม่ชัดเนื่องจากอิทธิพลของภาษาแม่มีผลต่อการอ่านสะกดคำ การเขียน ในภาษาที่สองด้วย โดยที่ผู้พูดไม่ชัดจะอ่านออกเสียงผิด และเขียนผิด โดยการสะกดคำผิดเนื่องจากสะกดตามเสียงที่พูด จึงเห็นได้ว่าการพูดไม่ชัดมีผลต่อการเรียนภาษาที่สองเป็นอย่างมาก ทำให้การเรียนภาษาที่สอง ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (ประสงค์ ราชณสุข 2524 : 31)

สำนักงานศึกษาธิการเขต 11 ได้แยกข้อแตกต่างของภาษาไทยกับภาษาเขมรไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการพิจารณาการสอนภาษาไทยแก่เด็กที่มีปัญหาทางภาษาในจังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1. มีคำพ้องกันในความหมายแต่สำเนียงผิดกันไปบ้าง ส่วนมากได้แก่สิ่งของวัสดุอุปกรณ์ใหม่ ๆ เช่น พัดลม นาฬิกา แวนตา เป็นต้น

2. โครงสร้างของประโยคแบบเดียวกันแต่พูดต่างกันในสำเนียง
3. เสียงวรรณยุกต์ไม่มี เวลาพูดใช้นั้นเสียงสูงต่ำ
4. เสียงแมกกไม่มี เช่น เด็ก ออกเสียงเป็น เคะ
5. ออกเสียงควบกล้ำมาก
6. ตัวสะกดหรือพยัญชนะ ตัว ร ล ออกเสียงรวัว เช่น เเดิน ออกเสียงเป็น เเดิร

จากลักษณะพิเศษของภาษาถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เช่นนี้ ถ้าผู้สอนได้ทราบพื้นฐานของนักเรียน และพยายามสังเกตการออกเสียง การพูด และแก้ไขใหญ่ถูกเป็นประจำ ผิดพูดคำที่มีปัญหาอยู่เสมอ ก็จะช่วยให้การเรียนรู้ภาษาของนักเรียนพัฒนาขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมั่นคง จำนวน คลองการเขียน (ศึกษาศาสตร์เขต 11 2517 : 129) ได้เสนอแนวการสอนภาษาแก่เด็กที่มีปัญหาทางภาษาโดยหลักภาษาศาสตร์ ดังนี้

1. ควรจำกัดวงศัพท์ในการเรียนภาษาไทยในระยะแรก เช่น เลือกหาคำพื้นฐานหรือคำที่มีความสำคัญต่อชีวิต
2. เมื่อเรียนระบบเสียงของภาษาไทย ต้องออกเสียงโดยถูกต้อง คำที่สอนแต่ละคำต้องเตรียมอุปกรณ์การสอน เช่น ของจริง ภาพ ของจำลอง แผนภูมิ เพื่อให้เข้าใจทั้งผู้ฟังและผู้เรียน
3. เรียนรู้โครงสร้างของภาษาโดยอาศัยแบบ ผิดที่ต่าง ๆ
4. อาศัยการเปรียบเทียบ โครงสร้างและศัพท์ ความหมายของคำศัพท์ ความเหมือนและความต่างกันระหว่างภาษาทั้งสอง
5. ใช้กิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ผูกให้เรียนรู้แบบสร้างของประโยค เช่น ผูกพูดปากเปล่า เลียนแบบท่าทาง ร้องเพลงประกอบคำ จนเกิดเป็นนิสัยและใช้ได้คล่อง
6. จัดทำหนังสืออ่านโดยเฉพาะ มีการกำหนดคำพื้นฐาน ความยากง่ายของคำให้ต่อเนื่อง
7. ผู้สอนต้องเข้าใจภาษาที่ถูกต้องและเป็นตัวอย่างแก่ผู้เรียน
8. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นไทย ๆ เช่น มีหนังสือสมุดภาพ รูปภาพ เครื่องเล่น สำหรับการเรียนภาษาไทย
9. ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของภาษาของผู้เรียน เช่น เขมร ส่วย ไม่มีวรรณยุกต์เหมือนภาษาไทย ครูอาจสอนเทียบเสียงวรรณยุกต์ โดยใช้วิธีสอนพูดใหญ่ถูกต้องตามธรรมชาติของคำไทย

ยุพิน พิพิธกุล (สำนักงานศึกษาธิการเขต 11 2517 . 134 - 136) ได้ให้แนว
ทางการสอนภาษาไทยแก่เด็กเริ่มเรียนที่มีปัญหาทางภาษา สรุปได้ดังนี้

1. สอนสิ่งที่จะสอนด้วยคำพูดก่อนการสอน เขียน ใช้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวันให้เด็ก
ได้คุ้นเคยเสียก่อน เพราะขั้นแรกในการสอนภาษา ส่วนที่ฝึก คือ หู และลิ้น เท่านั้น
2. ใช้การเปรียบเทียบภาษาถิ่นกับภาษาไทยกลาง จะช่วยให้เด็กเรียนเข้าใจและเห็น
ข้อแตกต่างอย่างชัดเจน การสอนให้นักเรียนพูดจนคล่องปากช่วยให้นักเรียนเขียนผิดน้อยลง
3. การฝึกคำศัพท์ควรจะฝึกเป็นรูปประโยค ไม่ใช่ฝึกเป็นคำ ๆ เมื่อต้องการ เน้นคำใด
ก็ฝึกประโยคนั้น ซ้ำ ๆ จนนักเรียนเข้าใจความหมาย การฝึกครั้งแรกนั้นอาจจะเทียบเสียงเหมือน
กันหรือต่างกัน แล้วฝึกกลุ่มคำ ขยายความ สร้างประโยค
4. การเรียนต้องพยายามให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกับการสื่อความหมายในชีวิต
จริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งอาจใช้บทสนทนาสั้น ๆ จากหลักที่ว่า " ภาษาจะเกิดขึ้นได้ก็
ต่อเมื่อมีผู้พูดโต้ตอบ " ครูจึงควรมีการฝึกพูดให้มาก
5. การสอนควรรีใช้วิธีเรียนปนเล่น ควรมี เพลง เกม และรูปประกอบ

กล่าวโดยสรุป การสอนเด็กที่มีปัญหาทางภาษาให้เรียนรู้ได้เร็วและแม่นยำถูกต้องนั้น การ
จัดประสบการณ์ทางภาษาให้เด็กเป็นสิ่งสำคัญ ครูต้องจัดประสบการณ์ที่อยู่ใกล้เป็นสื่อเข้าใจความ
หมาย และหัดให้เด็กคิดเป็นภาษาไทย ครูคอยพูดภาษาไทยกับเด็กตลอดเวลา ขณะสอนถ้าจำเป็นจริง
ก็อาจแปลเป็นภาษาถิ่นเป็นครั้งคราวได้ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้บทสนทนา เกม เพลง
นิทาน จะช่วยให้การฟัง พูด อ่าน เขียน ดีขึ้นได้ คู่มือการสอนภาษาไทยสำหรับครูชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 2 ได้เสนอแนะกิจกรรมที่กล่าวแล้ว ค่อนข้างมาก ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในห้องเรียนได้
ขอสำคัญ คือ ครูได้พยายามให้เด็กมีโอกาสฝึกฝนทักษะทางภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว
เพียงใด เด็กได้ฝึกทักษะ ทุกด้านอย่างเพียงพอหรือไม่ และครูเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้ภาษา
เพียงพอที่เด็กจะใช้เป็นตัวอย่างหรือลอกเลียนแบบ มากน้อยเพียงใด สิ่งเหล่านี้ครูที่สอนเด็กที่มีปัญหา
ทางภาษาในจังหวัดสุรินทร์ จำเป็นต้องทบทวนบทบาทของตน เพื่อผลในการปรับปรุงการเรียน
การสอนภาษาไทยในจังหวัดสุรินทร์ ต่อไป การสังเกตพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครู
เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบข้อมูลการสอนของครูได้

การสังเกตพฤติกรรมการสอน

การปรับปรุงคุณภาพการสอนของครูนั้น การสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยในการปรับปรุงคุณภาพได้ โดยเชื่อว่าวิธีการสังเกต และวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน จะช่วยควบคุมพฤติกรรมของครูและนักเรียน ซึ่งแฟลนเคอร์ส (Flanders 1970 : 1- 2) กล่าวว่า "การสังเกตพฤติกรรมการสอนในห้องเรียนมาจากรากฐานความคิดที่ว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นสามารถรับรู้ได้ในรูปของเหตุการณ์ที่ปรากฏต่อเนื่องกันในช่วงเวลาสั้น ๆ" และสรุปจุดมุ่งหมายสำคัญในการสังเกตไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ครูพัฒนาและควบคุมพฤติกรรมการสอนของตน
2. เพื่อค้นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครู

ในปี ค.ศ. 1960 แฟลนเคอร์ส (Flanders 1970 : 13 -31) ได้สร้างเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน เรียกระบบการสังเกตนี้ว่า Flanders Interaction Analysis Categories FIAC โดยแบ่งกลุ่มพฤติกรรมของครูและนักเรียนออกเป็น 10 ข้อ จัดพฤติกรรมของครู เป็น 2 ประเภท คือ

ก. พฤติกรรมครู

1. พฤติกรรมทางวาจาทางอ้อมที่ครูใช้กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น
  - 1 ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน
  - 2 ครูชมเชยสนับสนุนให้กำลังใจ
  - 3 ครูยอมรับหรือนำความคิดของนักเรียนมาใช้
  - 4 ครูถามเพื่อให้นักเรียนตอบ
2. พฤติกรรมทางตรงของครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ
  - 5 ครูบรรยาย
  - 6 ครูสั่งการ
  - 7 ครูวิจารณ์หรือใช้อำนาจ

ข. พฤติกรรมนักเรียน

8. นักเรียนพูด ตอบคำถามครู
9. นักเรียนพูดแสดงความคิดเห็น
10. ความเงียบหรือสับสนวุ่นวาย

นอกจากเครื่องมือการสังเกตพฤติกรรมของเฟลนเดอร์สแล้ว ยังมีนักการศึกษาคนอื่น ๆ ที่ได้สร้างเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมการสอนขึ้นอีกและพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ เช่น

ฮอช (Houg) ได้สร้างเครื่องมือระบบ The Observation System for Instructional มีกลุ่มพฤติกรรมของครูละเอียดขึ้น เช่น การชี้ที่ผิด การวิพากษ์ วิจารณ์ การไม่ยอมรับความคิดเห็น ของนักเรียน (สมชาติ เทศแย้ม 2522 : 11)

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสอน มหาวิทยาลัยแสตนฟอร์ด ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของ ครูตามโครงการ A Taxonomy of Teaching Behaviors โดยใช้เครื่องมือ The Stanford Teacher Competence Appraisal Guide ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมการสอนที่สามารถจัดอันดับได้ (Ratable) หรือนับความถี่ได้ (Countable) หรือทำไต่ทั้งสองวิธี และจัดพฤติกรรมการสอนออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านการเตรียมการสอน ด้านการประเมินผล ด้านการใช้อุปกรณ์ ด้านทักษะทั่วไป ด้านการบรรยาย ด้านการถามตอบ เป็นต้น (กุลวดี เรืองเดช 2518 : 20)

บราวน์ (Brown) ได้สร้างเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งเป็นพฤติกรรมเฉพาะอย่าง ใช้วิธีบันทึกพฤติกรรมโดยไม่คำนึงถึงความถี่ของจำนวนครั้งที่เกิด พฤติกรรมนั้น เรียกเครื่องมือนี้ว่า The Florida Taxonomy of Cognitive Behavior (FTCB) (Ober 1971 อ้างถึงใน สมชาติ เทศแย้ม 2522 : 12)

โอเบอร์ และ มิลเลอร์ Ober, Bentley & Miller 1971 : 19 - 23) ได้จำแนกเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมการสอนภายในห้องเรียนออกเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ คือ

1. Sign System เป็นระบบการสังเกตที่ประกอบด้วยพฤติกรรมเฉพาะอย่าง

โดยกำหนดกิริยาท่าทางหรือพฤติกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สังเกต ผู้สังเกตจะบันทึกพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่เกิดขึ้นพฤติกรรมละครั้งเดียว โดยไม่คำนึงถึงความถี่ของการเกิดพฤติกรรม

2. Category System เป็นระบบการสังเกตที่ประกอบไปด้วยประเภทของพฤติกรรมเป็นชุด ๆ ที่เป็นปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน ผู้สังเกตต้องเรียนรู้ลักษณะของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นว่าจัดอยู่ในประเภทใด และเกิดกี่ครั้งในช่วงเวลาที่ทำการสังเกต

คอร์เนล (Cornell) เป็นผู้ที่มีความสนใจทั้งพฤติกรรมครูและพฤติกรรมนักเรียน เขาได้สร้างเครื่องมือการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนขึ้นมุ่งที่จะหาประสิทธิภาพการสอนของครู เขาได้แบ่งลักษณะของเครื่องมือออกเป็น 8 ส่วน Classroom Observation Schedule มีรายละเอียดดังนี้

1. ความแตกต่าง ดูสถานการณ์ในชั้นเรียนว่ามีความแตกต่างในนักเรียนแต่ละบุคคลมากน้อยเพียงไร อย่างไร โดยมุ่งงานที่นักเรียนทำเป็นหลัก ครู เป็นองค์ประกอบสำรอง
  2. การจัดระเบียบทางสังคม พิจารณาโครงสร้างของกลุ่มนักเรียนและแบบแผนของการปะทะสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม ดูปฏิริยาในชั้นเรียนว่าเป็นอย่างไร
  3. ความคิดริเริ่ม พิจารณาขอบเขตความคิดริเริ่มซึ่งนักเรียนได้รับอนุญาตต่อการถูกควบคุมในสถานการณ์ของห้องเรียน ดูว่านักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดริเริ่มมากน้อยเพียงใด
  4. เนื้อหาวิชา ดูระเบียบการจัดเนื้อหาวิชาในการเรียน แหล่งวิชาของเนื้อหาเป็นอย่างไร
  5. ชนิดต่าง ๆ ของกิจกรรม ขอบเขตของชนิดของกิจกรรมหรือเทคนิคที่นำมาใช้ ดูว่าใช้เทคนิควิธีการในการเรียนการสอนมากน้อยเพียงไร
  6. ความสามารถ ดูว่าครูสามารถใช้เทคนิคการสอนในการถ่ายทอดความรู้มีความแตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน เพียงไร
  - 7 และ 8. บรรยายภาาในชั้นเรียน เป็นบรรยายภาาทางสังคม อารมณ์ ซึ่งมีผลสะท้อนต่อการสอนของครู และพฤติกรรมของนักเรียน
- การบันทึกพฤติกรรมใช้การทำเครื่องหมาย (Checklist) ลงบนหัวข้อของแต่ละ

พฤติกรรมที่จัดไว้ สำหรับ ข้อ 1 - 5 และข้อ 6 - 8 ถ้าต้องเข้าสังเกตชั้นเรียนหลายครั้งก็ให้บันทึกเพียงครั้งเดียวเท่านั้น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการสังเกต ครั้งหลังจะไม่นับที่ซ้ำอีก

ลักษณะการบันทึกพฤติกรรมแบบนี้จัดอยู่ในประเภทที่ต้องการวัดพฤติกรรมหลาย ๆ ด้าน

(Measuring Multiple Dimensions of Classroom Behavior or Sign System

เมดเลย์ และ มิทเชล (Donald M. Medley and Harold E. Mitzel)

ได้จัดทำเครื่องมือการสังเกตในห้องเรียนขึ้น โดยปรับปรุงมาจากแบบสังเกตของวิธอลล์ (Withall)

และแบบสังเกตของ คอร์เนล (Cornell) เรียกแบบสังเกตนี้ว่า OSCAR (Observation Schedule and Record) ซึ่งในระยะแรก OSCAR จัดทำขึ้นใน

6 Section ด้วยกัน และต่อมาได้ปรับปรุงเครื่องมือนี้อีกจึงเรียกว่า OSCAR II

เครื่องมือ OSCAR II ที่ปรับปรุงแล้ว มีอยู่ 4 ตอน (Section) คือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรม (Activities Section) ได้แก่งิจกรรมของครูและ
กิจกรรมของนักเรียน เช่น

กิจกรรมของครู ได้แก่

ทำงานกับเด็กเป็นรายบุคคล

ทำงานกับเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ๆ

ถามคำถามให้นักเรียนตอบ

ไม่สนใจคำถามของนักเรียน

นำร้องเพลง บริหารร่างกาย

บรรยาย

อ่าน เล่าเรื่อง

พูดกับนักเรียนทั้งชั้น

แสดง อธิบายโดยใช้กระดานดำ

และพฤติกรรมอื่น ๆ

กิจกรรมของนักเรียน ได้แก่

อ่านหนังสือ ทำงานอยู่กับโต๊ะ
เขียน ปฏิบัติงานด้านวิชาการ
ระบายสี ตัดกระดาษ วาดภาพ
แต่งห้องและ บอร์ด
พักผ่อน รับประทานอาหาร
พูดคุยกับสมาชิกในกลุ่ม
(และพฤติกรรมอื่น ๆ อีก)

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ (Materials Section) ได้แก่

กระดานดำ ป้ายนิเทศ
แผนที่ แผนที่ภูมิ รูปภาพ
สไลด์ फिल्म फिल्मสตริป
โสตทัศนอุปกรณ์
วัสดุ
ตำรา สมุดงาน และวัสดุอื่น ๆ อีก

3. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออก (Signs Section) ได้แก่

ครูเคลื่อนไหวอย่างไม่เป็นอิสระ
ครูเคลื่อนไหวอย่างเป็นอิสระ
นักเรียนเคลื่อนไหวอย่างไม่เป็นอิสระ
นักเรียนเคลื่อนไหวอย่างเป็นอิสระ
ครูแสดงออกอย่างเปิดเผย
ครูสร้างแสดงออก
ครูตอบอย่างฉุนเฉียว (และพฤติกรรมการแสดงออกอื่น ๆ อีก)

4. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างมีความหมาย (Expressive Behaviors Section) ได้แก่

มองและแสดงอาการยอมรับต่อนักเรียน

ให้คำสนับสนุนแก่นักเรียน

แก้ปัญหาให้นักเรียน

บอกข้อความ ข่าวสารที่ผิดพลาด

พูดกล่าวติเตียนนักเรียน

พูดกล่าวแนะนำตักเตือนนักเรียน

การบันทึกพฤติกรรมตามแบบ OSCAR II สามารถนำไปใช้สังเกตคนเดียวได้
ใช้สังเกตเรื่องเดียวหรือหลายเรื่องก็ได้ ในขณะที่ห้องเรียนมีการสอนซึ่งเป็นตัวอย่างของเครื่องมือ
ที่ใช้สังเกตพฤติกรรมหลาย ๆ ด้านโดยใช้ระบบ Sign System อีกแบบหนึ่ง

สำหรับจะเลือกใช้ระบบใดในการสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียนนั้น เมคเลย์ และ มิคเซล
ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรใช้ Category System เมื่อจะศึกษาพฤติกรรมการสอนเพียงด้าน
เดียว และใช้ระบบ Sign System เมื่อต้องการศึกษาพฤติกรรมการสอนหลาย ๆ ด้าน และ
ไม่ทราบว่า พฤติกรรมด้านใดสำคัญ (Ober and Others 1971 : 36)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตพฤติกรรมการสอน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และรวบรวมสรุปได้ดังนี้ คือ

จาลเบิร์ต (Jalbert 1966 : 130- 135) ได้ศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนฝึกสอน ที่ได้รับการฝึกและไม่ได้รับการฝึกในเรื่องของหลักการสอนและการนำไปใช้พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกแสดงพฤติกรรมในด้าน การนำเข้าสู่บทเรียน การดำเนินการสอน วิธีสอน การประเมินผลนักเรียน แตกต่างจาก กลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก

วูด (Wood 1970 : 84 - 102) ศึกษาพฤติกรรมโดยวิธีสังเกตหลายระบบประกอบกัน คือ FTCS , RCS and Teacher Practice Observation Record สรุปได้ว่า การฝึกอบรมเกี่ยวกับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรม ช่วยให้ครูสามารถควบคุมพฤติกรรมของตน (Teaching Style) และพฤติกรรมของนักเรียนได้

เอคมัน และมิเชล (Amidon Edmund and Gianatio Michel 1967 : 186 - 188) ได้ตรวจสอบเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษาระหว่างกลุ่มครูดี กับกลุ่มครูปานกลาง ซึ่งจำแนกตามเกณฑ์ของครูใหญ่และศึกษานิเทศก์โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า และใช้ระบบการสังเกตของฟแลนเดอร์ส (Flanders) พบว่า กลุ่มครูดี ใช้พฤติกรรมทางอ้อมมากกว่าทางตรง

สำหรับการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู ที่เป็นผลงานวิจัยในประเทศไทย มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายท่าน เช่น

บัวบุชา ชื่อตรง (2512 : 64) ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้การพูดในการเรียนการสอน ของครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2511 ในวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พบว่า ลักษณะการแสดงพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของครูแต่ละสายวิชา ครูใช้วิธีพูดทางตรงมากกว่าทางอ้อม

ครูใช้วิธีบรรยายมากกว่าวิธีอื่น และใช้วิธีควบคุมพฤติกรรมมากกว่ากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม

วารุณี พลบูรณ์ (2513 : 150 - 155) ศึกษาการสอนทักษะภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาประถมศึกษาคอนตัน โรงเรียนเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.59 คำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการสอนทุกครั้ง ร้อยละ 70.81 มีความเห็นว่าคุณค่าของการสอนภาษาไทยในหลักสูตรมีความเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 70.77 ใช้อุปกรณ์การสอนเป็นบางชั่วโมง

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป (2514 : 76 - 80) ศึกษาการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ของครูในจังหวัดราชบุรี พบว่า ครูส่วนใหญ่ เตรียมการสอนล่วงหน้า และใช้แบบเรียนเป็นแนวทางในการเตรียมการสอน ร้อยละ 90.10 ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนเป็นบางชั่วโมง

กุลวดี เรืองเดช (2518 : 60) ศึกษาพฤติกรรมครูด้านการเตรียมการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรี จำนวน 40 คน พบว่า ครูที่มีเพศวุฒิ จำนวนปีที่ทำการสอน และสังกัดโรงเรียนที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอนและการใช้อุปกรณ์การสอนไม่แตกต่างกัน และพฤติกรรมทั้งสองด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวก

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ 2519 : 13) ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนในชั้นที่สอนวิชาสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร พบว่า

ครูใช้เวลาในการพูดประมาณ ร้อยละ 48 ของเวลาทั้งหมด และใช้เวลาในการเน้นเนื้อหาประมาณ ร้อยละ 49 ของเวลาทั้งหมด

ครูใช้เวลาในการถามประมาณ ร้อยละ 26 ใช้เวลาในการบรรยายหรืออภิปรายประมาณ ร้อยละ 74 ของเวลาทั้งหมด

ครูใช้วิธีกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมประมาณ ร้อยละ 55 และใช้วิธีควบคุมพฤติกรรมนักเรียนประมาณ ร้อยละ 45

ธีระ รุณเจริญ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ 2520 : 24) ศึกษาพฤติกรรม

ในชั้นเรียนของครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

พฤติกรรมที่ครูใช้ในระดับสูง ได้แก่ การบอกให้นักเรียนจดหรือลอกข้อความบนกระดานดำ ให้นักเรียนท่องจำหลักการ ทฤษฎี กฎ โดยไม่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

พฤติกรรมที่ครูใช้ในระดับกลาง ได้แก่ การยึดด้อยคำในหลักสูตร ตามหรือออกข้อสอบ ตรงตามที่ครูสอน

พฤติกรรมการสอนที่ครูแสดงออกก่อนข้างน่วย ได้แก่ การดูแลบรรยายมารยาทของนักเรียน การหาความรู้เพิ่มเติม การดูพื้นฐานการศึกษาและสติปัญญาของเด็ก

กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา 2522 : 54 - 55 , 105) ศึกษาพฤติกรรมและเวลาในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษา กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา พบว่า พฤติกรรมในการปฏิบัติงานสอนของครูประถมศึกษาตอนต้น จัดประเภทได้ดังนี้

1. การอธิบาย ครูใช้เวลาประมาณ ร้อยละ 53.5 ของเวลาการสอนทั้งหมด ในการพูดอธิบายให้นักเรียนฟัง ทั้งที่มีอุปกรณ์และไม่มีอุปกรณ์ประกอบการอธิบาย ตอบคำถามนักเรียนและร้องเพลงเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน
2. การฟัง ครูใช้เวลาประมาณ ร้อยละ 13.6 ของเวลาการสอน ฟังนักเรียนอ่านร้องเพลง ตอบคำถามของครูและท่องจำ
3. การเขียน ครูใช้เวลาประมาณ ร้อยละ 12.9 ของเวลาในการสอน เขียนกระดานดำ เวลาบางส่วนเป็นการเขียนชดเชย พูด อธิบาย
4. การถาม ครูใช้เวลาประมาณ ร้อยละ 9.9 ของเวลาในงานสอนถามคำถามนักเรียนเป็นกลุ่มและรายบุคคล
5. การอ่าน ครูใช้เวลาประมาณร้อยละ 7.5 ของเวลาการสอน อ่านนำนักเรียนและอ่านพร้อมกับนักเรียน
6. พฤติกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การดูแลนักเรียนทำกิจกรรม ประมาณ ร้อยละ 1.7 ของเวลาการสอน เตรียมตัวสอน เช่นหาชอล์ก สบกระดานดำ ประมาณ ร้อยละ 0.6 ของเวลาการสอน และชมเชยนักเรียนประมาณร้อยละ 0.3 ของเวลาในงานสอน

โสวัณม์ โสภภาพล (2522 : 21 - 85) ศึกษาปัญหาการใช้แผนการสอนวิชาภาษาไทย
ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

จำนวนแผนหนังสือเรียนภาษาไทยมีมากเกินไปเนื้อหา จำนวนคำใหม่มีมากเกินไป และยัง
ต้องคัดแปลงให้เหมาะสมกับท้องถิ่น กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนไม่สามารถปฏิบัติได้หมด
การปฏิบัติกิจกรรมทำให้รบกวนห้องข้างเคียง กิจกรรมที่ไม่ค่อยได้ใช้ ได้แก่ ปริศนาคำทาย บทร้อย
กรอง สื่อการเรียนหาได้ยาก และยังต้องการคำแนะนำด้านสื่อการเรียน ไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับ
การประเมินผลนักเรียน

วิไล โบเสวีวงศ์ (2522 : 109 - 110) ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6 พบว่า

ครูส่วนใหญ่ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงวิธีสอน ขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนของวิธี สอนแบบ
ต่าง ๆ ไม่สามารถจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับชั้นเรียน ไม่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
มากที่สุดได้ ครูขาดทักษะในการจัดทำและใช้สื่อการเรียนการสอน

เดือนเพ็ญ ฤกษ์อราม (2524 : 85 - 92) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของ
การสอนภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กับพฤติกรรมการสอนของครู ในโรงเรียนตามโครงการผู้
นำการใช้หลักสูตร สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า

ครูส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรมการอ่านและการเขียน มากกว่าการฟังและการพูด

ครูส่วนใหญ่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักคิด มีเหตุผลและรักการอ่าน

ครูส่วนใหญ่ใช้ข้อคิดพดทางตรงแนะนำหรือกำหนดให้นักเรียนแสดงออกมากกว่าใช้ข้อคิดพด
ทางอ้อมที่จะกระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกโดยอิสระหรือแสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง

จากการศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า
การสอนเท่าที่ผ่านมา ครูยังมีวิธีสอนที่ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนการสอนยังเป็นแบบ
ที่ครูกำหนดหรือบังคับให้ทำ ยังไม่ได้ส่งเสริมกระบวนการคิด การแสดงออกและการทำงานร่วมกัน
ครูยังไม่ใช้สื่อการสอนในการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ.